

Den Haag, Maranathakerk, 2 mei 2021

Deuteronomium 4, 32-40

Johannes 15, 1-8

Gebed om ontferming

Laten wij de Heer om ontferming aanroepen

Voor de nood van de wereld

Wij hoeven niet te zoeken, o God

wat wij bidden zullen

zo chaotisch is het in ons leven

en in onze geest over de dag van vandaag

en de toekomst van morgen

zo oncontroleerbaar is ons bestaan

en zo ongrijpbaar is het

wat wij voor zeker denken te hebben

en dan is ons leven nog zo op orde

vergeleken met mensen in landen

waar veiligheid en willekeur

elke dag met elkaar in conflict zijn

waar een mensenleven zo kwetsbaar is

als dat van een vogel of nog minder

en toch, is het voorjaar

en schreeuwt de schepping om aandacht

en om dankbaarheid

zouden wij daar genoeg tijd

en moeite aan willen besteden

zo roepen wij tot U en bidden:

Heer ontferm U

Christus ontferm U

Heer ontferm U!

Vandaag krijgen we twee beeldspraken te horen waarin de relatie van God en zijn mensen onder woorden wordt gebracht. De verbinding tussen die twee beelden, de mate waarin ze op elkaar lijken, dat is nog niet zo helder. De toespraak van Mozes vlak voor Israël het beloofde land zal intrekken. Een toespraak die daar op neer komt dat het volk toch maar boft met zo'n God

die zich zo veel gelegen laat liggen een zijn volk, met hen optrekt, hen voorgaat, een weg baant voor een gezegende toekomst.

Een mooi verhaal, dat de schrijver van het boek Deuteronomium Mozes in de mond legt, op het moment dat ze het Beloofde Land in zullen gaan maar Mozes afscheid van hen neemt. Met pijn in het hart, overigens.

En dan is er die overbekende beeldspraak van Jezus die zichzelf aanmerkt als de ware wijnstok. Wij zijn in die stok geënt als wijnranken, waarvan je mag hopen dat ze goede vruchten gaan dragen. Het zal aan ons liggen of we vrucht dragen en dus een goede rank zijn.

De overeenkomst van die beide beelden van vanmorgen is, denk ik - meer kan ik niet bedenken - dat ons als hoorders wordt gevraagd vrucht te dragen, de geboden bij het leven in het Beloofde Land te vervullen. Er is dus werk aan de winkel. Een andere overeenkomst zou kunnen zijn dat er een bijna mystieke band van God met zijn volk, onderweg naar die beloofde toekomst, en van de wijnstok met de ranken wordt aangegeven. En een al even mystieke band van Jezus met zijn volgelingen.

We gaan niet zo heel lang stil staan bij dat verhaal uit Deuteronomium. Alleen dit: als wij ons weer eens overgeven aan getob of er eigenlijk wel een God is, en of die God eigenlijk ook nog wat doet, en wat dan en we modieus met de tijdgeest van vandaag zeggen dat God misschien alleen maar tussen onze oren zit, dan is die toespraak van Mozes toch wel erg verfrissend.

‘Heeft ooit een volk een goddelijke stem gehoord, sprekend uit het midden van een vuur – Mozes denkt dan aan de Horeb, zijn ontmoeting met God bij de braamstruik, en hij denkt aan de Horeb met nog meer vuur, als God het volk toespreekt vanaf de berg en zich met zijn volk verlooft – heeft ooit een volk met zo’n ontmoeting toch het leven behouden. Is er ooit een God geweest die zo met zijn volk op stap is gegaan en grotere volkeren voor hen heeft weggejaagd. Is er ooit een God geweest die zo in wederkerigheid met zijn mensen wilde leven?’

De grondslag van Israëls bestaan is niet zo zeer dat ze in God geloven, en dat dit geloof vooral een confessionele of misschien zelf intellectuele zaak is, dan wel dat ze zijn geboden doen. Israëls bestaansrecht is confessie, maar vooral ethiek. Als er sprake zou zijn van een christelijke ethiek, dan is die geënt in de stam van Israël. Ons doen is van belang.

Dat brengt ons dan gelijk bij de beeldspraak van Jezus' als de ware wijnstok. Welkom in de wereld van het botanische denken.

Of je nou thuis een paleistuin hebt te verzorgen, een tuintje kreeg toebedeeld zo groot als een postzegel, of niet meer dan wat potten en bakken op je balkon hebt te verzorgen, iedereen met gevoel voor verwondering raakt in het voorjaar niet uitverbaasd dat alles weer uit komt en gaat groeien.

Plantjes van vorig jaar, warempel, ze komen weer op. De struik die de hele winter kaal stond te wezen, er komen groene puntjes aan. En de zaadjes die we bij de Grootgrutter bij onze boodschappen cadeau kregen, die komen uit en het worden precies die plantjes zoals ze op het zakje of doosje waren afgebeeld.

Als er een mystiek thema is in de natuur dan is het wel dit: het ontluiken, uitbotten, en het stromen van levenssappen waardoor nieuw leven vorm krijgt. Dat beeld gebruikt Johannes in de woorden die hij – als ik het zo mag zeggen – Jezus in de mond legt.

Johannes gebruikt dit beeld in een reeks uitspraken die Jezus doet onder de titel: 'Ik ben'. Zo spreekt hij van zichzelf. Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Ik ben het brood des levens. Ik ben de Goede Herder, dat was vorige week zondag. En vandaag: ik ben de ware wijnstok. Bij Johannes spreekt Jezus op laten we maar zeggen, een verhoogd niveau.

Het gaat in dat spreken altijd over relaties. Relaties van Jezus met zijn mensen, zijn leerlingen, zijn vrienden, en over relaties tussen mensen onderling, op grond van hun binding met Jezus.

De hele Paastijd, al die zondagen vanaf de Paasmorgen worden door beelden van Johannes over die relaties bepaald. Vanaf de ontmoeting op de vroege Paasmorgen in de Hof van Maria met de man waarvan ze dacht dat het de tuinman was, de ontdekking van de Levende Heer door de twijfelende Thomas, de rehabilitatie van Petrus door zijn meester tot op dit beeld van vandaag. Hij is de wijnstok, en wij zijn de ranken.

Een mooie beeldspraak. In de tempel van Jeruzalem, dat grootse gebouw dat kort na Jezus' omwandeling door de Romeinen tot op de bodem werd afgebroken, in die tempel was een afbeelding aangebracht boven de ingang van het Heilige der Heiligen, de plek waar Gods inwoning werd verondersteld, van een wijnstok met wijnranken.

De ark in het binnenste van de tempel werd gezien als teken van Gods inwoning. Die wijnstok werd gezien als beeld van de Messias, met alle ranken die van die wijnstok uit gaan. Die ranken kunnen niet zonder de wijnstok. Ze hebben geen voeding uit zichzelf.

Mooi dat Johannes, of Jezus zelf, in deze beeldspraak de druiven en dus de wijn gebruikt. Wijn spreekt toch altijd tot onze verbeelding, als geen andere drank. Als je met de auto zo langs Rotterdam naar Gorinchem rijdt kom je langs het dorpje Wijngaarden. Dat moet een oude naam zijn, denk je dan. Ik verwachtte daar een soort van Frans dorp met een plein met daaraan een uitspanning waar je een mooi glas zou kunnen drinken. Maar nee, er staat hooguit een melkautomaat.

Wijn is van een andere hoedanigheid. Wijn geeft leven. Wijn drink je in gemeenschap en wijn sticht gemeenschap Een borrel kun je nog wel in je eentje naar binnen gieten. Wijn drink je samen, het krijgt meer smaak en warmte en gloed doordat je het samen drinkt.

En Jezus geeft aan de wijn van het paasmaal een nieuwe kwaliteit gebonden aan zijn weg van leven, lijden en herrijzen. Wijn rijmt op bloed. Wijn hergeeft ons ons leven.

Maar dan weer terug naar onze botanische les. Je kunt al die groeisels op je balkon of in je tuin niet onbelemmerd hun gang laten gaan. Zo af en toe moet de schaar of de zaag er in.

Anders krijg je te veel blad, te veel groen, en geen bloemen en dus ook geen vruchten. Of de takken worden zo groot dat ze kunnen afbreken. Dus moet er gesnoeid worden. Snoeien maakt ruimte, geeft lucht, geeft nieuwe energie. Dat gebeurt er ook in de beeldspraak die Johannes hier geeft.

De tuinman, God dus, zet met regelmaat de schaar in het groeien van de wijnstok. Je kunt herkennen in de beschrijving van de lotgevallen van Israël dat onderweg is naar zijn bestemming, het land van Belofte.

Ach wat een getob is dat. Mozes kan wel zeggen: jullie zijn toch maar bofferds met zo'n God die met je meegaat – zo hebben de mensen van zijn volk het destijds niet zo ervaren.

Je kunt het ook herkennen in alle profetische getuigenissen van al die grote en kleine mannen en vrouwen Gods die het volk Israël kritiseerden als ze zich later in dat land van de belofte zich telkens komen te misgaan. Allemaal snoeiwerk in de naam van de Eeuwige.

En hoe zit dat dan nu, bij ons, in de kerk om maar wat te noemen. Op kerkelijk erf wordt er heel afgezaagd en gesnoeid en dat allemaal in de naam van onze lieve Heer. De ene kerkscheuring na de andere, de ene brandstapel na de ander. Toen onze hervormde en gereformeerde voorouders een jaar of twintig ten leste besloten om er toch maar een kerk van te maken ontstonden er ter plekke twee nieuwe naast, links en rechts.

Zou er een criterium zijn dat voorkomt dat je per vergissing of uit louter kinnesinde of chagrijn een wijnrank die jou niet welkom is afsnijdt in de naam van welke hemelse gelijk ook? Het gaat in die wijnranken om de levenssappen die we krijgen van onze Heer, onze leermeester, Jezus. We zijn in hem, zegt Johannes heel mystiek. En het gaat om de vruchten. Alleen bladeren is niet voldoende.

Op de fiets door de stad heb ik zitten malen hoe je zo'n conclusie toepasbaar kunt maken. Als je voor je zelf al lang hebt uitgemaakt wie Jezus voor jou is dan is het allemaal niet zo moeilijk. Maar als al die woorden hier te hoog en te vroom klinken...

Toen dacht ik: het is deze week 4 mei, en daarna 5 mei, die hele mei maand is een maand van gedenken en herdenken, wij ons in Rotterdam op de 14^e, in deze stad is ook het nodige gebeurd in die vijf jaren. Een oorlog die nooit voorbij is gegaan. Zeker als je het gevoel hebt dat we er toch niet echt veel van geleerd hebben.

Op het scherp van die snede, de herkenning van onze verantwoordelijkheid voor een vrije, eerlijke, veilige wereld, doet het er nogal toe wat we in Jezus herkennen.

Hij stelt ons voor de keuze: leven we alleen voor ons zelf, onze eigen lol, onze eigen genoeg, ons eigen deel van de koek van welvaart en welbevinden, ons eigen besef van veiligheid en gezondheid, of weten we van delen.

Zijn de ogen van de Messias zo dwingend dat ze ons niet alleen uitnodigen maar ook op weg helpen om die ander, dichtbij en veraf te zoeken en te vinden. Groeien wij als rank alleen maar voor ons eigen genoeg, of stellen we onze vruchten ter beschikking aan mensen die dorst hebben in gedeeld leven. Dan ontstaat dat Beloofde Land waar Mozes zijn volk nu bijna in binnen heeft kunnen brengen.

In de naam van de Vader, van de Zoon en van de Heilige Geest.

Amen.